

Author: Rátgéber, László

Affiliation: Budapest University of Technology

Title: BUILT FROM THE INSIDE OUT

Citation: Metszet, Vol 16, No 5 (2025), pp 44-49,

DOI: 10.33268/Met.2025.5.5

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.5.5>

Received: 12 July 2025

Accepted: 23 September 2025

Published: 10 October 2025

EXPANSION OF THE ÁRPÁD-HÁZI SZENT MARGIT ROMAN CATHOLIC SCHOOL, KŐSZEG, HUNGARY; ARCHITECTS: ISTVÁN BARTÓK DLA, PÉTER FEJÉRDY DLA

The 2022 renovation of a Hungarian school complex, last phase of a 15-year plan, exemplifies a design philosophy of rationality and restraint. The core work involved covering a courtyard to create a naturally lit central Aula with a sculptural staircase, a "learning landscape." A seamless new wing, maintaining the rhythm of the Neo-Baroque structure, added specialized classrooms and a unique, wood-clad library. The project's strength lies in its moderation, using clean forms and honest materials to meet 21st-century educational needs while subtly weaving contemporary layers into the historic fabric.

01

BELÜLRŐL ÉPÍTKEZVE

AZ ÁRPÁD-HÁZI SZENT MARGIT RÓMAI KATOLIKUS ISKOLA BŐVÍTÉSE | KŐSZEG

A kőszegi Árpád-házi Szent Margit Római Katolikus Iskola és óvoda korszerűsítésével és bővítésével az intézmény életében egy kiemelten fontos, 15 éves átalakulási periódus ért véget. Ez éppen annyi idő, mint amennyit itt tölt egy gyerek kiscsoportos korától az érettségiig. Folytatva a párhuzamot: a hosszan elnyúló átalakítás olvasható úgy is, hogy a lezárult folyamattal az intézmény is megérett, felkészült a 21. század kihívásaira. Az épületegyüttes szívébe kerülő új aula, és a köré szervezett oktatási és közösségi terek egyszerre képesek megfelelni a speciális oktatási program korszerű elvárásainak, és képesek kellő közösségi és privát teret biztosítani a tanulóknak, mindezt visszafogottan, kevés eszközzel, a műemléki értékek tiszteletben tartásával.

—Az Árpád-házi Szent Margitról nevezett Domonkos rendi nővérek 1868-ban telepedtek le Magyarországra Kőszegen. A rend dinamikus fejlődésének köszönhetően az itt működő általános iskola, gimnázium, gyakorlóiskola és tanárképző hamar hazánk egyik legnagyobb oktató intézménye lett. 1902–1904 között új neogótikus iskola-épület és templom épül, amelyet 1924–1929-ben második emelettel és díszteremmel bővítettek neobarokk stílusban. Kertész K. Róbert, a kőszegi városközpont határán lévő épületegyüttes eredeti tervezője a viszonylag nagyméretű épülettömeg kisvárosi léptékbe való illeszkedését oly módon oldotta meg, hogy az utca felé néző traktus kettő, az udvar hátulja felé hosszan elnyúló iskolaszárny pedig három szint magas lett. Az 1948-as államosítást követően, az '50-es években az oktatási épület keleti oldalához új szárnyat építettek. Az együttes csak a rendszerváltás után, 1994-ben került vissza a rend tulajdonába. [1] Az azóta zajló újramegrázkódtatás történetének meghatározó szereplője volt Fejérdy Péter és Bartók István műterme. Az

01
02

03

02

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT

Bartók István DLA, Fejérdy Péter DLA

FOTÓ | PHOTO

Rácmolnár Milán

SZERZŐ | AUTHOR

Rátgéber László

építészpáros tervei alapján az intézmény 2011-ben egy istállóból átalakított óvodával és bölcsődével bővült, 2014–2015 között az egykori kolostorként szolgáló, 18. századi késő barokk és 19. századi historizáló épületekből álló kollégiumot korszerűsítették, az átalakítás során étterem, konyha és oktatási terek is létrejöttek az épületekben. 2018-ban új tornaterem épült, amelyért a tervezők 2020-ban Pro Architectura díjban részesültek. Az épület a telek hátuljában helyezkedik el, az udvar és a kert határán, mint ahogy a gazdasági épületek egy vidéki portán. [2] Major György az épületről írt kritikájában a következőként fogalmazta meg az építészek tervezői hozzáállását: „az adottságok és elvárások célszerű és szükségszerű teljesítése oly módon, hogy az ezekhez elengedhetetlen építési mozzanatok és anyagok valamilyen könnyen és jól értelmezhető renddé szerveződjenek a tér, a felületek és a tömegek egészében.” [3] A legfrissebb beavatkozás, az iskolaépület korszerűsítése ugyanabban a szellemiségben folytatódott. Az iroda a községi

01 A meglévő épületszárnyak közti tér lefedésével létrejött aula

02 Az iskola dísztermének új nyílászárói az aula felől

03 Földszinti alaprajz

megbízások sora mellett a budakeszi rendház felújításán is együttműködött a renddel, terveik alapján, 2023-ban készült el Budakeszin a nővérek rendházának felújítása és bővítése. [4]

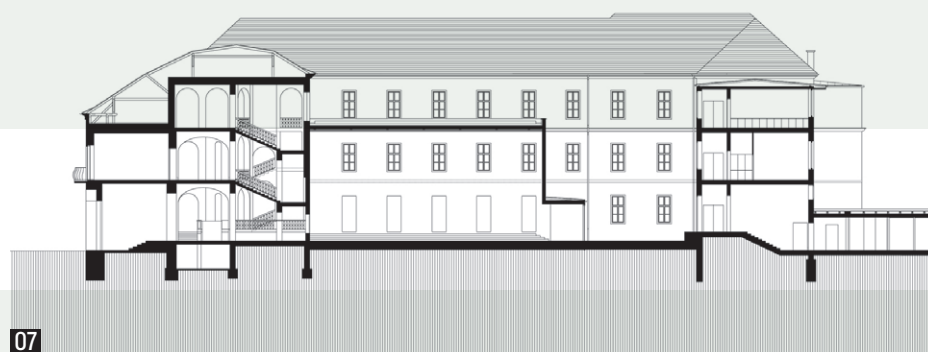
—Jelen szöveg e 15 éve húzódó tervezési folyamatnak kizárólag az utolsó periódusával, a 2022-ben elkészült iskolafelújítással foglalkozik részleteiben. A beavatkozás az utcafrontra merőleges, vékony szárnyak közötti szűk tér lefedésével hoz létre – a hazai, poroszos iskolaépületeink egyik legnagyobb hiányosságát jelentő – új aulát. Az egykori udvar könnyűszerkezetes, nagyméretű felülvilágítói kellő természetes fényt biztosítanak, mely a művesen megformált, hártyszerű álmennyezeten selymesen szűrődik át. A létrejött központi tér intenzív kapcsolatot alakít ki a körülötte lévő helyiségekkel. Az utca felől a neobarokk szárny előteréből és nagyvonalú lépcsőházából tárulkozik fel, ellentétes végében egy kisméretű átrium felé nyit. Hosszoldalain kibontott parapetű nyílásokkal kapcsolódik a tanterem mellett húzódó oldalfolyosóhoz, valamint az intézmény díszterméhez. Az aulába kerülő új lépcső, mely a kialakult szintkülönbségek áthidalását hivatott kezelni, bőven túlmutat primer funkcióján: a terem teljes hosszán végigfutva tanulási tájjá alakul, teret biztosít kiscsoportos tevékenységeknek és nagyobb iskolai rendezvényeknek egyaránt. Az aulába néző emeleti történeti ablakok megőrzése egyértelműen utal a tér egykori kültéri mivoltára, a terem közepén állva azonban óhatatlanul felmerül a gondolat, hogy kibontásukkal a felső szintek folyosói és az új aula közötti kapcsolat növelhető lehetne, így a kizárólag közlekedést kiszolgáló lineáris terek akár az oktatási helyiségek és az aula közötti átmeneti térként szolgálhatnak.

—Az udvar irányába haladva jutunk el az elbontott, '50-es években épült toldalék helyére tervezett iskolaszárnyba.* Elődjével ellentétben az új épület folytatja a meglévő neobarokk épületszárny térszervezését, kezeli az akadálymentesítési problémákat, és közvetlen kapcsolatot létesít a nemrégiben elkészült sportcsarnokkal. A szárnyban az eddig hiányzó oktatási terek kaptak helyet: a földszinten a díszteremhez szervesen kapcsolódó többfunkciós ének-zene- és csoportszoba, az első emeleten a tanári egység és a legkevésbé természetes fényt igénylő számítástechnika-, a legfelső szinten pedig a technikaterem. Valamennyi belső helyiség anyaghasználata, szín- és formavilága letisztult, visszafogott. A beavatkozás elemei nem öncélúan formáltak, a racionalitás, a funkcionális igények és a használhatóság előtérbe helyezése jól érzékelhető a belső terekben: a belsőépítészet kortalan szépsége nem a formálásból, hanem a végiggondolt arányokból, az anyagok őszinte használatából fakad. A gondos tervezői hozzáállásról tanúskodó egyedi beépített bútorok variálhatóságukkal lehetőséget nyújtanak a használók számára a tradicionális oktatáson túlmutató tanulási szituációk létrehozásához. Belső világában egyedül a könyvtár tér el a többi helyiségtől: a fapadló és valamennyi falfelületen megjelenő polcrendszer otthonos hangulatot kölcsönöz a helyiségnek. Tovább erősíti ezt a zegzugos térszervezés, az enyhe szintkülönbségek és a városközpont felé néző, mély belső kávájú, beülésre hívogató ablak. E gesztusoknak köszönhetően, az aránylag kis alapterületű könyvtárban karakteresen eltérő téri szituációk jönnek létre, a diákoknak lehetőségük nyílik mind az egyéni elvonulásra, mind a csoportos tevékenységekre.

—Az új épületszárny homlokzati kialakítása a meglévő épület struktúráját folytatja, vakolt felülete azonos a régiével, nyílászárói is folytatják a meglévő elemek ritmusát, így a régi és az új összefüggő egészként hat. Az iskolaépületet a tornateremmel egy üvegezett, filigrán vasbeton lamellás folyosó köti össze, amely a telekhatár irányába privát udvart határol le a hozzá csatlakozó csoportszobának. Az egyetlen bizonytalan homlokzati szituáció a historizáló iskolaszárny végében figyelhető meg, ahol az épület már a 20. században is egy alacsonyabb, rendkívül vékony toldalékkal zárult. A felújítás alatt a kisméretű toldalék további egy szinttel bővült, vizesblokkok, valamint az épület akadálymentesítését biztosító lift került be. Az új szint nyílászárói csak részben igazodnak a meglévő ablakok ritmusához, különösen az iskolaudvar felőli

- 04 A tornatermet és az iskolaszárnyakat összekötő folyosó
- 05 A tornaterem és az iskolaépület közötti betonpilléres, átlátszó folyosó látképe az iskolaudvartól elválasztott udvarból
- 06 Látkép az iskola udvarából, előtérben az iskola tornatermével, a felújított historizáló épülettel, háttérben az új iskolaszárnyal
- 07 Metszet az aulán, az új iskolaszárnyon és a tornaterem felé vezető összekötő folyosón keresztül
- 08 Az épületegyüttes helyszínrajza

sarokablak lóg ki a sorból. Így a színtráépítés – bár funkcionális szükséglete jól érthető – csak megerősítette a létét az oda nem illő épületrésznek, ahelyett, hogy érdemi választ adott volna a fennálló bizonytalan szituációra. Homlokzati nagyméretű üvegfelületeinek köszönhetően a terek kellőképp megvilágítottak, megfelelő körülményeket biztosítva az ott zajló oktatásnak. Ugyanakkor, a tornaterem telekhatártól elhúzott diszpozíciójával szemben, ami lehetővé tette az ablakok elhelyezését még a szomszédos telkek irányába is, egyenletesen megvilágítva a küzdőteret, a könyvtár tornya minden szinten a telekhatárra tapadva nem képes ugyanígy tenni, ráadásul tovább növeli a kisvárosi környezetben amúgy is nagyméretű tűzfalat. A legfelső szinten lévő könyvtárban a természetes fény bejuttatására – a telekhatártól való vízszahúzódnás helyett – egy, az alapterületet nem csökkentő megoldáshoz nyúltak a tervezők, az aula fedésének formavilágát idézik meg egy íves felülvilágítóval. Ezáltal a szomszédos mellékutak irányából egy 16 méter magas, tömör tűzfal tárulkozik fel, és bár nem fő megközelítési irányról beszélünk, mégis,

06

- A | Iskola
- B | Bővítés: szaktantermek
- C | Bővítés: aula
- D | Tornacsarnok
- E | Templom
- F | Kollégium
- G | Kápolna
- H | Óvoda

08

09

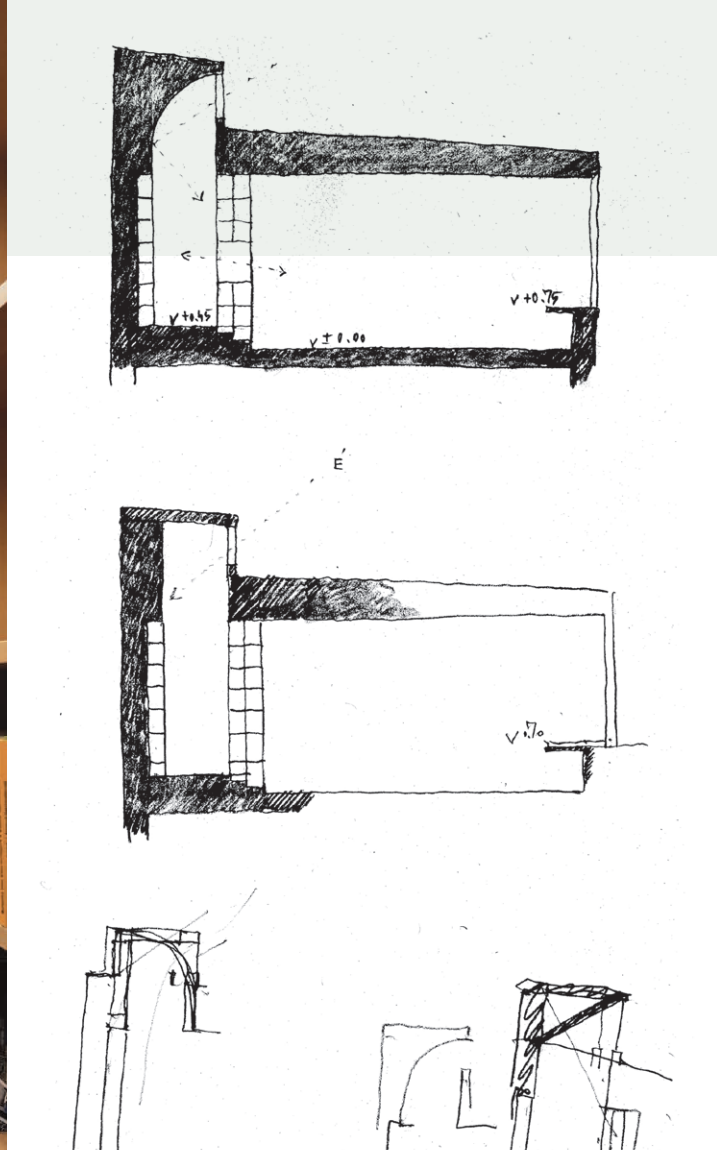

10

a kisvárosias környéken a nagyméretű vak falfelület látványa idegenül hat: egy település számára kiemelt fontosságú közintézmény esetében nem szerencsés szituáció, hogy ennyire zárkóztottan viszonyul a környezetéhez.

—A felújítás legnagyobb erénye a mértéktartása. Úgy szolgálja ki teljes mértékben a 21. századi oktatási igényeket, hogy az építészeti formálás mindvégig háttérben tud maradni. Nem hoz létre pazarló, öncélú, túlformált tereket vagy tárgyakat, a szükséges – és nagyon is elégséges – minimumot biztosítja valamennyi belső térben. Mindeközben egy másfél évszázada zajló, stílusos, közlekedési, intézményi káoszt alakít át kozmosszá, otthonosságot és otthon nyújt az épület minden egyes használójának. Nem is pusztán bővítésről van szó, sokkal inkább továbbépítésről: az új épület meglévő értékek átörökítésével válik maradandóvá. A kortárs rétegek nem kerülnek túlzott kihangsúlyozásra, helyette beleszövődnek a történeti együttesbe. Az elkészült épületegyüttes tömegének megformálásában, belső tereiben és részleteiben is egyaránt érezhető az építészek hosszú távú jelenléte, a jól meghozott döntéseken alapuló, takarékos, de gondoskodó beavatkozások sora.

- 09 Az új iskolaszárny legfelső szintjén elhelyezkedő panorámás technikaterem (Fotó: Fejérdy Péter)
- 10 A zegzugos kialakítású könyvtár belső tere, az irányított kilátású, beülésre hívogató, mély kávájú ablakkal
- 11 A könyvtár egy másik nézete (Fotó: Fejérdy Péter)
- 12 Szabadkézi skiccek a könyvtár felülvilágítójának lehetséges kialakításairól

MEGBÍZÓ: Árpád-házi Szent Margitról Nevezett Szent Domonkos Rendi Nővérek Apostoli Kongregációja | GENERÁLTERVEZŐ: Fejérdy és Bartók Építészeti Kft. | MUNKATÁRSÁK: Magyar Szabolcs, Nagy Stefánia, Pelle Zita | ÉPÜLETSZERKEZET: Dr. Dobszay Gergely PhD, Medvey Boldizsár | TARTÓSZERKEZET: Bukits Zoltán (Pannon Archikon Kft.) | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Idrányi Zsolt (Idrányi és Társa Bt.) | ÉPÜLETVILLAMOSSÁG: Kalmár István (Kalmárvill Bt.) | TŰZVÉDELEM: Dr. Takács Lajos Gábor | KERTÉPÍTÉSZET: Pintér Gábor | FELVONÓTERV: Pölöskei Tamás | GENERÁLKIVITELEZŐ: Dreiszker és Társa Kft.

MEGJEGYZÉS

* A közlekedőre felfűzött meglévő tantermeken nem történt radikális átalakítás, csupán festésen és nyílászárócserén estek át. Bár az épületbejárás idejekor a helyiségek frontális oktatásra voltak berendezve, a táblák előtti nagyméretű szőnyegek arról árulkodnak, hogy a használók mindenféle építészeti beavatkozások nélkül is megtalálták a módot különböző alternatív oktatási szituációk kialakítására.

IRODALOM / REFERENCES

- [1] „Domonkos nővérek Magyarországon”, Domonkos nővérek [honlap], hozzáférhető: <<https://domonkosnovek.hu/domonkos-novek-magyarorszagom/>> [utolsó belépés: 2025-07-09].
- [2] Fejérdy, Péter: „Félig a földben: új tornaterem Kőszegen”, *Építészfórum* [online], 2019-10-10, hozzáférhető: <<https://epiteszforum.hu/felig-a-foldben-uj-tornaterem-koszegeen>> [utolsó belépés: 2025-07-09].
- [3] Major, György: „Iskolák a határon. Árpád-házi Szent Margit Római Katolikus Iskola Tornaterme, Kőszeg”, *Magyar Építőművészet*, Vol 19, No 1 (2019), pp 42–45.
- [4] Zombor, Gábor: „Pars pro toto”, *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 46–51, DOI: <10.33268/Met.2023.4.6> [utolsó belépés: 2025-07-09].